

O'quvchilarni ijodiy fikrlashga o'rgatishda interfaol ta'limning o'rni

Abdixalimova Shaxrizoda Abdurashid qizi

Ro'ziboyeva Sevara Otabek qizi

Qilichov Sanjar Bahriddinovich

Baratov Hamidulla

taqrizchi Shahrisabz davlat pedagogika instituti ijtimoiy
fanlar fakulteti Milliy go'ya manaviyat asoslari
va huquq ta'limi yo'nalishi 3 bosqich talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'quvchilarni ijodiy fikrlashga o'rgatishda o'qitishda yangi interfaol metodlardan foydalanish metodikasi va ta'lim texnologiyalari, hozirgi zamon innovatsiyalaridan foydalanish, yangi ta'lim texnikalari, texnologiyalari asosida o'qitish bo'yicha fikrlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: interfaol ta'lim, zamonaviy, innovatsiya, boshlang'ich ta'lim, metodika, texnika, sifat.

Ta'lim haqida so'z ketganda albatta boshlang'ich sinfda berilgan bilimga nazar tashlanadi. Yoshlarni erkin fikrlovchi, yangilikka intiluvchi va barkamol inson qilib tarbiyalash boshlang'ich sinflardan olib boriladi, bu jarayon muhim vazifalardan biridir. Shu sababdan ham ta'lim mazmuni tubdan yangilanib borilmoqda. Kichik maktab yoshi davrida bolada mustaqil ta'lim olish motivlari yuzaga kelib, ular eng oddiy shaklda –

bilimlarni olish bilan birgalikda qo‘shimcha manbalarga va turli mavzulardagi kitoblarni o‘qishga qiziqishi bilan yuzaga keladi.

Ta’lim o‘qituvchi va o‘quvchilarning hamkorlikdagi faoliyati bo‘lib, shu jarayonda shaxsning taraqqiyoti, uning ma’lumoti va tarbiyasi ham amalga oshadi. Darslarda o‘qituvchi o‘z bilimi, ko‘nikma va malakalarini mashg‘ulotlar vositasida o‘quvchilarga yetkazadi, o‘quvchilar esa uni o‘zlashtirib borishi natijasida undan foydalanish qobiliyatiga ega bo‘ladi. Har bir o‘qituvchi o‘z kasbiga mehr va ma’suliyat bilan yondoshib, o‘tadigan har bir soat darsini muqaddas bilib, unga zarracha xiyonat qilib bo‘lmasligini his etish lozim. Buning uchun kundalik darsga puxta tayyorgarlik ko‘rishi, eng zamonaviy texnologiyalarni o‘z faoliyatida qo‘llay turib, dars sifati va samaradorligini ta’minlay bilishi lozim.

Uzliksiz ta’limning qay bo‘g‘ini rivojlanmasin boshqa bo‘g‘inlarga shuningdek, jamiyat, davlat rivojiga ta’sir yetish tabiiy ekanligini yurtimizning Birinchi Prezidenti Islom Karimov muallifligida ishlab chiqilgan. Bevosita rahbarligida hayotga tatbiq qilingan va dunyo mutaxasislari e’tiboriga sazovor bo‘lgan Kadrlar tayyorlash milliy dasturining muvaffaqiyatli natijasida hayotning o‘zi ko‘rsatdi[1]. Hozirgi kunda darslarni tashki etishning zamonaviy usullaridan biri interfaol metodlardan foydalanishiga keng ahamiyat qaratilmoqda. Interfaol metodlar yordamida har bir darsda o‘quvchilarni faol qilish jarayoniga undash, mustaqil ravishda aqliy faoliyatini rivojlantirishga imkoniyat yaratish mumkin.

Zamonaviy pedagogik interfaol metodlar asosida o‘tilgan darslarda o‘qituvchi va o‘quvchilar fanlararo bog‘lanishni, mavzularning mazmun mohiyatini chuqur tahlil etadi. Darsda muamoli vaziyatlar yaratiladi. Ba’zan o‘qituvchi, ba’zan esa o‘quvchilarning o‘zlari muammoni o‘rtaga tashlaydilar va fikr yuritib, yechimni topishga intiladilar.

Zamonaviy o'qituvchi har bir darsni qiziqarli va mazmunli tashkil yetishi zarur. O'qituvchi shunday metoddan foydalanishi kerakki, u darsda ortiqcha vaqtni olmasin, foydalanishda o'qituvchi ham, o'quvchi ham qiyinchilikka duch kelmasin. Shunday interfaol metodlardan biri bu «Klaster» metodidir. «Klaster» metodi pedagogik, didaktik strategiyaning muayyan shakli bo'lib, u ta'lim oluvchilarga ixtiyoriy muamolar xususida erkin, ochiq o'ylash va fikrlarni bemalol bayon etish uchun sharoit yaratishga yordam beradi. Interfaol mashg'ulotlarni amalda qo'llash bo'yicha ayrim tajribalarni o'rganish asosida bu mashg'ulotlarning sifat va samaradorligini oshirishga ta'sir etuvchi ayrim omillarni ko'rsatishimiz mumkin. Ularni shartli ravishda tashkiliy-pedagogik, ilmiy-metodik hamda o'qituvchiga, o'quvchilarga, ta'lim vositalariga bog'liq omillar deb atash mumkin. Yangi avlod darsliklari taqdimotida tanishtiriladigan o'quv-metodik komplekslar (O'MK) asosini Tanqidiy fikrlash, Jamoaviy ishlash, Ijodkorlik (Kreativlik) va Muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirish (4K) tamoyili tashkil etadi. Bu komplekslar birgalikda bir-birini to'ldirib turadi. O'quvmetodik komplekslar Android, IOS platformalari va "Matematika" va "Alifbo" mobil ilovalari uchun o'zbek va rus tillarida ongni o'stiradigan o'yinlar to'plamiga ega interfaol o'quv dasturini ham o'z ichiga oladi.

E'tiborlisi, 1-3 sinflar uchun taqdim etilgan darsliklarning bir qismi, xususan, tasviriy san'at, o'zbek tili va musiqiy savodxonlik bo'yicha kitoblar kengaytirilgan reallik texnologiyalaridan foydalanilgan holda ishlab chiqilgan. Bu o'quvchilarni fanga yanada ko'proq qiziqtirish hamda bugungi o'smirlar hayotida muhim bo'lgan gadjetlarni foydali vositaga aylantirish maqsadida ishlab chiqildi. Kengaytirilgan reallik ilovasi 1-marta yuklab olinadi va oflayn rejimida ishlaydi. Interfaol mashg'ulot turlari ko'p bo'lib, ularni dars mavzusining xususiyatlari hamda ko'zda tutilgan maqsadlarga muvofiq tanlanadi va tegishlicha tayyorgarlik ko'riladi. Interfaol mashg'ulotda ishtirok etish uchun o'quvchilarning tayyorliklariga o'ziga xos talablar qo'yiladi, bular mashg'ulotda faol ishtirok etish uchun zarur bilimlarni o'zlashtirganlik, muloqotga tayyorlik, o'zaro

hamkorlikda ishlash, mustaqil fikrlash, o'z fikrini erkin bayon qilish va himoya qila olish ko'nikmalari va boshqalardan iborat[2].

O'quvchilarni ijodiy fikrlashga o'rgatishda interfaol ta'limning o'rni katta. Interfaol ta'lim metodlari o'quvchilarni faollashtirishga, ular bilan muloqot qilishga va o'z fikrlarini erkin ifodalashga yordam beradi. Bu usul o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda samarali hisoblanadi, chunki interfaol mashqlar orqali o'quvchilar:

1. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishadi – Turli nuqtai nazarlarni eshitish va tahlil qilish orqali yangi g'oyalarni shakllantiradilar.
2. Muammoni hal qilish ko'nikmalarini o'zlashtiradilar – Real hayotdagi muammolarni echish uchun ijodiy va innovatsion yondashuvlarni qo'llay olishadi.
3. Kooperativ o'rgatish – Guruhlarda ishlash, boshqa o'quvchilarning fikrlarini tinglash va o'z fikrini ifodalash orqali ijodiy yondashuvlar rivojlanadi.
4. O'z-o'zini anglash – O'quvchilar o'z fikrlarini ifodalash jarayonida o'z bilimlarini va qobiliyatlarini yaxshiroq tushunadilar. Interfaol ta'lim shuningdek, o'quvchilarni o'z-o'zini o'rganishga va yangiliklarni izlashga undaydi. Bu, o'z navbatida, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini kuchaytiradi.

O'quvchilarni ijodiy fikrlashga o'rgatishda interfaol ta'limning o'rni katta. Interfaol ta'lim metodlari o'quvchilarni faollashtirishga, ular bilan muloqot qilishga va o'z fikrlarini erkin ifodalashga yordam beradi. Bu usul o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda samarali hisoblanadi, chunki interfaol mashqlar orqali o'quvchilar:

1. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishadi – Turli nuqtai nazarlarni eshitish va tahlil qilish orqali yangi g'oyalarni shakllantiradilar.
2. Muammoni hal qilish ko'nikmalarini o'zlashtiradilar – Real hayotdagi muammolarni echish uchun ijodiy va innovatsion yondashuvlarni qo'llay olishadi.

3. Kooperativ o'rgatish – Guruhlarda ishlash, boshqa o'quvchilarning fikrlarini tinglash va o'z fikrini ifodalash orqali ijodiy yondashuvlar rivojlanadi.

4. O'z-o'zini anglash – O'quvchilar o'z fikrlarini ifodalash jarayonida o'z bilimlarini va qobiliyatlarini yaxshiroq tushunadilar. Interfaol ta'lim shuningdek, o'quvchilarni o'z-o'zini o'rganishga va yangiliklarni izlashga undaydi. Bu, o'z navbatida, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini kuchaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, interfaol ta'lim o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. U o'quvchilarga faollikni oshirish, turli nuqtai nazarlarni tushunish, muammolarni hal qilish va innovatsion fikrlashni rivojlantirish imkoniyatini yaratadi. Interfaol metodlar o'quvchilarni o'z bilimlarini mustahkamlashga, yangi yondashuvlar izlashga va xatolardan o'rganishga undaydi. Natijada, bu usul o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini kengaytirishga va ular uchun samarali va qiziqarli o'rganish jarayonini ta'minlashga yordam beradi.

Umuman olganda, interfaol ta'lim o'quvchilarda ijodiy fikrlash, tanqidiy tahlil qilish va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu usul o'quvchilarga nafaqat bilimlarni o'zlashtirish, balki yangi g'oyalar ishlab chiqish, innovatsion yondashuvlarni sinab ko'rish va boshqalar bilan samarali hamkorlik qilish imkoniyatlarini ham yaratadi. Shu sababli, interfaol ta'lim o'quvchilarning umumiy intellektual rivojlanishiga katta hissa qo'shadi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qulaxmetova M. O'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirish: o'quv qo'llanma. – T.: “Sano-standart” nashriyoti, 2011. – 80 b.
2. Shakirova Ch.T. Talabalarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish va dasturiy nazorat asosida o'qitish samaradorligini oshirish. Ped.fan.nom...diss. – Toshkent, 2009 – 167 b 14
3. Sharipov Sh.S. Kasb ta'limi tizimida o'quvchilar ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishning uzluksizligi. – Toshkent: Fan 2005. – 131 b.